

Voldtægtsforbrydelsen i sociologisk belysning*).

Af Professor dr. phil. KAARE SVALASTOGA.

I. *Problemstilling.*

Det er påvist af *J. S. Brown*¹⁾, hvorledes voldtægt er et adfærdsmønster, som næsten overalt mødes med meget strenge sociale sanktioner. Blandt de lovovertrædelser, der iøvrigt kan klassificeres som seksualforbrydelser i det moderne samfund, er det kun incest, der rammes af lige så strenge og universelt udbredte samfundsmæssige reaktioner.

Voldtægt defineres i almindelighed som tiltvunget samleje²⁾. Selve denne definition antyder imidlertid, at der ligger mere i forbrydelsesbegrebet end blot tvangsanvendelse i forbindelse med opnåelse af coitus. Det må der nødvendigvis gøre, eftersom intet kendt samfund er udstyret med midler eller metoder, hvormed det kan måle graden eller omfanget af tvangsanvendelse ved samleje.

Voldtægt vil således — ligesom enhver anden forbrydelse — indeholde en væsentlig samfundsmæssig komponent. Handlingen i sig selv er ikke et tilstrækkeligt kriterium for voldtægt. Den må opfattes som sådan af den kvindelige partner, og hendes fortolkning må desuden kunne tiltrædes af et antal myndighedsrepræsentanter og retsinstanser, før man med rette kan anvende betegnelsen voldtægt om den pågældende gerning. Dertil kommer, at voldtægt på en vis måde er enestående blandt forbrydelser, idet den negative vurdering, som gerningen pådrager sig i offentlighedens omdømme, særdeles ofte rammer ofret såvel som forbryderen³⁾. Dette særlige aspekt af voldtægtsforbrydelsen er utvivlsomt medvirkende til at reducere antallet af anmeldelser til politiet.

Denne artikel skal ikke først og fremmest beskæftige sig med tvang eller grad af magtanvendelse ved tiltvunget samleje.

Forfatteren er på dette sted mere interesseret i at undersøge, hvilken rolle henholdsvis *anonymitet* og *sociale statusforskelle* mellem gerningsmand og offer spiller i selve den sociale situation,

*) Foredrag holdt på engelsk under titlen „Rape and Social Structure“ ved The American Sociological Societys årsmøde i St. Louis 1961. Fuldmægtig cand. jur. *Preben Wolf* har foretaget oversættelsen til dansk.

Professor *Clarence Schrag*, University of Washington, der har gennemlæst det oprindelige manuskript, er herunder fremkommet med forslag til tilføjelser og ændringer, hvorfor forfatteren er ham tak skyldig; men forfatteren bærer alene ansvaret for eventuelle mangler, som stadig måtte findes.

som normalt foreligger i tilslutning til voldtægtsforbrydelsens begåelse (forsøgt eller fuldbyrdet). Herudover vil der blive set på variationer i det talmæssige forhold mellem mænd og kvinder (kønsfordelingen) udover landet, der kan bidrage til at forklare den ulige regionale fordeling af voldtægtsforbrydelserne.

Ved formuleringen af hypoteserne i det følgende har forfatteren benyttet sig af den aksiomatisk-deduktive metode, som formentlig er den metode, der er bedst egnet, når det gælder udforskningen af invarianser i den form for adfærd, som er til behandling i nærværende artikel.

II. Kort oversigt over tidligere forskning.

Det er ikke lykkedes forfatteren at finde frem til mere end een tidligere sociologisk undersøgelse af voldtægt, selvom der foreligger adskillige redegørelser for mere generelle drøftelser af spørgsmål vedrørende seksualforbrydelser. *Hoegel* fandt f. eks., at seksualforbryderne i Østrig i årene omkring århundredeskiftet (1900—1901) fortrinsvis stammede fra manuelt arbejdende miljø og hyppigere forekom i aldersgruppen 16—20 år. *Wulffen* fandt, at voldtægt og andre seksualforbrydelser forekom hyppigst i den varme årstid med maximal hyppighed i juli og minimum i januar. *Wulffens* data vedrørte Tyskland i årene 1883—92; men han citerer også franske tal for årene 1827—69, der viser maximum for seksualforbrydelser i juni og minimum i november. En undersøgelse fra Wien — ligeledes refereret af *Wulffen* — viser et maksimalt antal seksualforbrydelser på søndage og minimum på torsdage. Flere andre studier indeholder tilsvarende oplysninger⁵⁾.

Den østrigske kriminolog *Herz* understregede kønsfordelingen i befolkningen som en faktor, der kunne forklare forekomsten af seksualforbrydelser, idet han hævdede, at disse lovovertrædelser voksede i hyppighed i takt med graden af afvigelse fra en ligelig kønsfordeling i befolkningen, både når afvigelsen gik i retning af en overvægt af mænd, og når der var tale om en overvægt af

kvinder. Det talmæssige forhold udtrykkes således:
$$\frac{M \cdot 100}{K} = 100$$

ved en ligelig kønsfordeling (M = antal mænd i befolkningen, K = antal kvinder i befolkningen)⁶⁾. *Herz's* egne data viser imidlertid, at befolkningens kønsfordeling er en dårlig prædikator for forekomsten af seksualforbrydelser. Procenten af ungarle blandt mænd i alderen 24 år og derover er en faktor, som viser sig at være langt bedre som grundlag for forudsigelse. Dette tyder på, at manglende balance i kønsfordelingen som helhed ikke betyder så meget som skævhed i de talmæssige forhold på dette område blandt ugifte voksne i den aldersperiode, hvor ægteskabstenden-

sen er størst. Hoegels data fra Østrig i 1902—1903 peger i samme retning⁷).

Det tidligere arbejde, hvormed det foreliggende bedst kan sammenlignes, er *le Maires* undersøgelse af 104 voldtægtsforbrydere fra årene 1929—39. *le Maire* fastslår betydningsfulde forskelle og variationer mellem økologiske faktorer i relation til seksualforbrydelser. Voldtægt, søskendeincest, samleje med mindreårige og blufærdighedskrænkelse overfor kvinder er således navnlig koncentreret i landdistrikterne, medens andre seksualforbrydelser enten er samlet i byerne eller mere ligeligt fordelt i by og på land⁸). Ifølge *le Maire* forekommer voldtægt hyppigst lørdage og søndage i de små timer mellem midnat og kl. 6 om morgenen. Forbrydelsen begåes fortrinsvis af ugifte unge mænd i alderen 15—19 år med landlige erhverv og lav social status. Gerningsmændene var kun sjældent sindssyge eller åndssvage, og kun i 22 % af tilfældene var alkohol en fremtrædende faktor i gerningsbilledet. Desværre havde *le Maire* ikke mulighed for at gøre iagttagelser vedrørende ofrene for voldtægtsforbrydelserne⁹).

III. Hovedtræk af nærværende undersøgelses resultater.

Før vi begynder på at derivere og teste vore hypoteser, vil det nok være hensigtsmæssigt at prøve på at give en koncis beskrivelse af de indsamlede data med hensyn til tid, sted, antal personer, den anvendte vold og enkelte kendetegn ved offer og gerningsmand.

1. Tid, sted og befolkning.

Vore data hidrører fra domsakterne vedrørende 141 voldtægts-sager (forsøgt eller fuldbrydet voldtægt) behandlet ved dansk domstol fra 1946 til og med 1958¹⁰). Disse sager udgør praktisk talt samtlige sager af denne art for årene 1956—1958 og et 50-procents ikke-tilfældigt udvalg vedrørende årene forud for 1956. En sammenligning mellem de to sæt sager synes at vise, at de mindre alvorlige sager er underrepræsenteret i 50-procentsudvalget, det samme gælder forsøgshandlinger; men der er intet, der tyder på, at undersøgelsens hovedresultater ville have været anderledes, hvis et større antal af disse sager havde været medtaget i undersøgelsen.

Vore data viser klart, at voldtægt er overvejende, men ikke udelukkende en natlig forbrydelse. Tiden fra 0—2 om natten er det farligste tidsrum. Nøjagtigt $\frac{2}{3}$ af alle voldtægtsforbrydelserne skete mellem kl. 22 og kl. 4. Dagene fra lørdag til mandag samt onsdag havde større voldtægtshyppighed end gennemsnittet. Søndag har flest, dobbelt så mange tilfælde som tirsdag, der er den dag, hvor de færreste voldtægter forekommer (25 tilfælde mod 13). Yderligere er der en bekræftelse af den såkaldte „termiske lov for forbrydelsen“, eftersom vintermånederne fra december

til marts har de laveste tal. Voldtægt er i overvejende grad et friluftsfænomen.

Vi kan vise sammenhængen mellem stedet og voldtægtsforbrydelsernes hyppighed i en skematisk opstilling som nedenstående:

<i>Stedet hvor forbrydelsen begås</i>	<i>Procent tilfælde</i>
Udendørs:	
Ensomt beliggende sted	48
Tæt befolket sted	24
Indendørs:	
Ensomt beliggende hus	11
Tæt befolket sted	13
I et automobil	4
Ikke konstateret	1
	Ialt 101 N = 141

I de fleste tilfælde af voldtægt er kun to personer involveret. Der forekommer imidlertid såvel konstellationer af to mænd og en kvinde, som af tre mænd og en kvinde. I intet tilfælde var der tale om mere end et offer for forbrydelsen.

Gruppekonstellationerne fordelte sig således:

En mand og en kvinde	i 84 % af tilfældene
To mænd og en kvinde	i 10 % af tilfældene
Tre mænd og en kvinde	i 6 % af tilfældene
Ialt	100 %. N = 141

2. Grad af anvendt vold.

Selv en løselig gennemgang af politiakter vedrørende voldtægt vil vise, at der er en betydelig variation i sagerne med hensyn til mængden og alvorligheden af den vold, der er anvendt til at opnå det ønskede samleje.

I intet af de her behandlede tilfælde var volden af så alvorlig karakter, at den endte med døden, og kun i et tilfælde betjente gerningsmanden sig af våben (en hammer).

Man kan forsøge at gradere den anvendte vold som vist i nedenstående skematiske opstilling:

<i>Grad af anvendt vold</i>	<i>Procent tilfælde</i>
1. Indgreb overfor bevægelsesfriheden og ligevægten (f. eks. omkuld kastning)	35
2. Indgreb overfor stemmebrug, men uden kvælningsforsøg	24
3. Indgreb overfor åndedrættet (kvælning)	20
4. Tilfælde af trauma tilføjet ved slag eller spark	21
	100 % N = 141

De tre første niveauer synes at udgøre en logisk rangorden, når man tager situationen i betragtning. Den fjerde kategori viste sig faktisk i de fleste tilfælde at være ledsaget af anden eller tredje kategoris vold, medens den rent logisk vil omfatte den første kategori i alle tilfælde.

Ved bedømmelse af rimeligheden i den nys opstillede rangorden kan vi anvende to kriterier: 1) Hurtigheden, hvormed politiet underrettes om gerningen, idet vi går ud fra, at den groveste vold vil blive anmeldt hurtigst, og 2) længden af den strafgeringsmanden idømmes, idet vi bl. a. med støtte hos *v. Eyben* går ud fra, at den groveste vold — alt andet lige — vil give den længste straf¹¹). Sammenhængen fremgår af nedenstående opstilling:

Grad af anvendt vold	Procent tilfælde hvor politiet blev underrettet indenfor 12 timer fra forbrydelsen blev begået	Antal tilfælde ialt
Kategori 1 (den mindst grove)	55	49
Kategori 2	71	34
Kategori 3	93	28
Kategori 4 (den groveste)	87	30

Ved betragtningen af straffens strenghed eller mildhed udtrykt ved straffelængden har vi begrænset os til tilfældene af fuldbyrdet voldtægt:

Grad af vold	Procent tilfælde, hvor dommen lød på fængsel i 3 år eller derunder	Antal tilfælde ialt N = 70
Kategori 1	54	26
Kategori 2	61	18
Kategori 3	17	12
Kategori 4	21	14

Med hensyn til strafudmålingen er der en anden faktor, som særligt gør sig gældende, og det er den kriminelle fortid. Som regel vil recidivister blive idømt strengere straf end førstegangskriminelle. I det store og hele viser foranstående sammenligninger imidlertid, at de grovere former for vold i kategorierne 3 og 4 ikke ligger så langt fra hinanden, som de øvrige kategorier.

En af vanskelighederne ved at vurdere en samlejesituation, hvor der kan blive tale om at anvende betegnelsen voldtægt, beror på, at det som den stærkere part måske opfatter som en modstand, der bare ydes på skrømt, af den svagere part betragtes

som en alvorlig modstand til det yderste. Betragtningen kommer til orde i lægeerklæringen vedrørende et af de behandlede tilfælde:

„I sit arbejde er (gerningsmanden) vant til at behandle genstande, der vejer 70—75 kilo, med lethed og hurtighed. Det er derfor overordentlig sandsynligt, at en piges modstand ikke vil trænge igennem i hans bevidsthed med samme styrke, som hvis han selv havde været svagere.“ Han blev faktisk frifundet ved retten. Hertil hidrog formentlig også, at pigen blev betegnet som „løsagtig“. Den anvendte vold var af laveste grad (kategori 1).

3. *Ofret*¹²).

De kvinder, der synes mest udsat for voldtægt eller voldtægtsforsøg, er sådanne, som af en eller anden grund må færdes alene til fods eller på cykle, som oftest vil de være på vej hjem i de små timer, medens andre folk sover.

Næststørst risiko løber kvinder, som færdes ude på samme tider og på samme måde, men som i stedet for at færdes alene er ledsaget af tilfældige mandlige bekendtskaber. Det er formentlig signifikant, at vi ikke har noteret et eneste tilfælde af voldtægt, begået mod kvinder, der benyttede motorkøretøjer.

De mest udsatte aldersgrupper er de unge og ugifte, der overfaldes på vejen hjem fra privatbesøg, baller, restauranter m. v. Der er ikke noget mærkeligt i, at man finder, at henved halvdelen af alle ofre tilhørte aldersgruppen 15—19 år. 77 % var fra 10 til 24 år, skønt hele aldersspændet strakte sig fra 8 til 77 år¹³). I hvert fald 85 % af ofre var ugifte. Endelig kan det anføres, at det i mindst 37 % af tilfældene var oplagt, at voldtægten var ofrets første egentlige seksuelle erfaring.

4. *Gerningsmanden*.

Voldtægt begås som regel af unge. Enoghalvfjerds (71) procent af gerningsmændene viste sig at være 15—29 år ved forbrydelsens begåelse, medens yderligere 16 % var mellem 30 og 34 år (højest var risikoen i alderen 20—24 år). Som man vel kunne vente var de fleste (70 %) ugifte eller (5 %) tidligere gifte, d. v. s. enkemænd, fraskilte eller separerede; men der er dog fremdeles en overraskende stor del af voldtægtsforbryderne, der levede i ægteskab, da gerningen blev begået (24 %). Gerningsmændene var hverken højere eller mindre end den danske gennemsnitsmand, og i reglen havde de nogen tidligere sexuel erfaring.

Intelligensprøver viser for de 87 personer, som er blevet testet, en gennemsnitlig intelligenskvotient på 88. Når man tager de forholdsvis ugunstige testbetingelser i betragtning tilligemed den kendsgerning, at mange af de formentlig mere normalt udseende

ikke blev intelligenstestet, er det tvivlsomt, om gruppen som helhed kan betegnes som mindre intelligent end gennemsnittet¹⁴).

De fleste af voldtægtsforbryderne var undersøgt af en eller flere psykiatere. Alvorlige mentale afvigelser (sindssygdom eller åndssvaghed) kunne kun konstateres i 11 tilfælde. Den modale psykiatriske diagnose lød på mindre afvigelse fra det normale i retning af sinkestadiet eller forskellige psykopatiske træk. En trediedel af gruppen blev af psykiaterne klassificeret som normale og 10 % var slet ikke undersøgt.

Voldtægtsforbryderne vil hyppigt have en kriminel fortid. Kun 33 % havde ingen tidligere registreret kriminalitet, medens 22 % havde haft to eller flere tidligere fængselsstraffe. Om den familiemæssige baggrund se nedenfor.

IV. Deriveringen af hypoteserne.

Vi vil derivere vore hypoteser fra følgende hovedpostulater.

1. En kønskvotient i den ugifte befolkning i aldersgruppen 15—49 år på 100 eller deromkring er udtryk for en social ligestilstand. Små afvigelser herfra er forholdsvis uvigtige. Derimod kan større afvigelser — navnlig i positiv retning (overskud af mænd) — medføre sociale spændingstilstande, som vil søge udløsning i øgede anstrengelser for at skaffe sig effektiv sexuel kontakt. Von Hentig er hovedkilden til dette postulat¹⁵). Jfr. iøvrigt ovenfor.

2. De midler, som mænd anvender for at skaffe sig uægteskabeligt samleje, varierer med social status. Med stigende status øges mandens handlingspotential. I særdeleshed vil han kunne vælge mellem flere forskellige sociale teknikker i sin form for bejlerfærd¹⁶).

3. Parallelt med den under 2 nævnte korrelation finder man en sammenhæng mellem social status og holdningen overfor voldsomheder i det hele taget. I de mellemste og øverste sociale lag vil man i højere grad overlade voldsanvendelse til samfundets administration gennem de offentlige myndigheder, navnlig politiet, og brug af vold vil være uakceptabelt under normale betingelser. Anderledes er det i de lavere klasser, hvor anvendelse af vold ikke sådan uden videre afvises, bl. a. fordi erfaringerne har vist, at det ofte har været den eneste måde, hvorpå man kunne opnå, hvad man ville. *J. E. H. Williams* har fornylig givet udtryk for en tilsvarende opfattelse. Han skriver bl. a.: „— der findes antagelig en subkultur af vold i visse dele i de lavere socialøkonomiske befolkningsgrupper, indenfor hvilke det er socialt akceptabelt og almindeligt forventet, at der hurtigt gribes til fysisk aggression i bestemte situationer, og hvor volden er blevet en fortrolig, men ofte dødbringende partner i livets kampe“¹⁷).

4. Brug af vold betragtes med mere tilgivende øjne af de øvrige medlemmer i en solidarisk og stærkt interaktiv gruppe end i en løsere gruppering (et plurel), hvor ingen eller næsten ingen interaktion finder sted.

Voldtægt defineres i dette arbejde således: *Voldtægt (fuldbyrdet eller forsøgt) er et mere eller mindre vellykket forsøg på at skaffe sig samleje under anvendelse af større eller mindre vold, som skaber tilstrækkelig forstyrrelse for samfundet til at foranledige politianmeldelse og indbringelse for retten.*

Af foranstående postulater vil vi udlede nedenstående hypoteser, som vi derefter vil søge at efterprøve ved hjælp af de foreliggende data:

1. Voldtægt vil forekomme hyppigere i lokalsamfund med en stor sexkvotient end i lokalsamfund med en sexkvotient omkring 100, forudsat at der ikke er betydelige forskelle i klassestrukturen.

2. Gerningsmanden vil fortrinsvis tilhøre de lavere sociale klasser¹⁸⁾.

3. Det kvindelige offer vil fortrinsvis tilhøre de højere eller mellemste sociale lag, fordi den modvilje, hvormed man indenfor disse lag ser på volden, vil medføre, at der i flere tilfælde sker anmeldelse til politiet¹⁸⁾.

4. Mellem gerningsmand og offer hersker anonymitet eller lav grad af interaktivitet forud for forbrydelsen.

5. Som konsekvens af de derivede hypoteser under punkterne 2 og 3 vil en gerningsmand — offer statusmatrix sammenlignet med ægteskabsdata vise unormalt høj hyppighed i de celler, som betegner lav mandlig status set i relation til kvindelig status.

V. Efterprøvning af hypoteserne.

a) Kønskvotienten.

De områder, der har de højeste positive afvigelser fra den lige kønsfordeling ($\frac{M}{K} \cdot 100 = 100$), nemlig de landlige lokalsamfund, havde den højeste relative voldtægtshyppighed. Og dermed er hypotese nr. 1 bekræftet¹⁹⁾.

Da der er stor forskel på voldtægtshyppigheden i områder, der ellers har omtrent den samme kønskvotient, f. eks. i hovedstaden og provinsbyerne, synes denne kvotient ikke at give tilstrækkelig forklaring. Det er sandsynligt, at den lettere adgang til sexuel tilfredsstillelse på kommerciel basis (prostitution, call girls etc.) i hovedstaden er en del af forklaringen på den konstaterede forskel i voldtægtshyppigheden mellem hovedstaden og de øvrige danske byer.

Tabel 1. *Kønkvotient og voldtægt fordelt efter gerningssted.*

Gerningssted	Kønkvotient blandt ugifte i alderen 15—49 år, 1957	Antal vold- tægtsfor- brydere	Voldtægtsforbry- dere pr. million af alle mænd i alderen 15—49 år 1950
Hovedstad	93	10	43
Provinsbyer	91	35	130
Landdistrikter	163	96	175

b) *Gerningsmandens sociale status.*

Når vi betjener os af det lagdelingssystem, der er beskrevet i forfatterens stratifikationsundersøgelse fra halvtredserne (Pre-stige Class and Mobility)²⁰), og i særdeleshed når vi placerer vagabonder og lovovertrædere, som har to eller flere fængselsstraffe bag sig, i det laveste sociale lag, vil vi få følgende fordeling af voldtægtsforbryderne over social status:

<i>Lovovertræderens sociale status</i> (1 er højest og 9 lavest)	<i>Procent tilfælde</i>
4 (øverste middelklasse)	0,7
6 (lavere middelklasse, d. v. s. navnlig små selvstæn- dige erhvervsdrivende, kontorister og ekspedienter m. v.)	3,5
7 (faglærte arbejdere og lærlinge)	6,4
8 (ufaglærte og landarbejdere)	58,9
9 (recidivister og/eller vagabonder)	30,5
N = 141	100

Sammenligner vi med den voksne danske befolknings statusfordeling, bekræftes hypotese 2 til fulde. Det er ganske vist rigtigt, at en del af forskellen kan korrigeres ved voldtægtsforbryderens relative ungdom, men det betyder ikke så meget i denne forbindelse, fordi vi har at gøre med en gruppe, der i exceptionel grad er handicappet med hensyn til social mobilitet.

Voldtægtsforbryderen er underprivilegeret i adskillige henseender. Mindst 80 % har kun folkeskoleuddannelse (7 års skolegang) uden faglig oplæring, og kun 3 procent har mellemskole-, realeksamen eller lignende (9—10 års skolegang).

Det er et tilbagevendende tema i beskrivelserne af lovovertræderens barndom, at de gerne har villet lære et fag, og at dette ikke har kunnet gennemføres på grund af forældrenes dårlige økonomi. Sytten procent af gerningsmændene var født udenfor ægteskab. En stor søskendeflok er også noget karakteristisk for voldtægtsforbryderens opvækstforhold. Hvor tallet var opgivet, var middeltallet (medianen) 6, og ikke mindre end 20 %

af 102 gerningsmænd med kendte søskendeantal kom fra familier med fra 10 til 17 børn.

Forældrenes eller plejeforældrenes social-økonomiske status var gennemsnitligt meget lav. Kun 11 % stammede fra middelklassen, medens 85 % kom fra arbejderklassen, fortrinsvis ufaglærte. Vi mangler oplysninger om de resterende 4 %.

Fattigdom, uordentlige hjemforhold og kriminel eller anden afvigende adfærd hos familiens medlemmer hører hyppigt, men ikke uvægerligt, til voldtægtsforbrydernes barndomsoplevelser.

Man kan vanskeligt frigøre sig fra den tanke, at denne gruppes brug af voldelige midler skyldes, at de tilhører en kategori af mennesker, som mindre end andre har haft chance for at lære sig mere forfinede former for overtalelse eller at erhverve sig de midler, der skal til for at begunstigelser kan købes og ikke behøver at tages med magt.

Den socialt højest placerede gerningsmand i vort udvalg kan benyttes som en slående illustration af, hvorledes en person med høj status, som er opsat på erotiske eventyr, har midler til sin rådighed, som manden fra de lavere lag er udelukket fra at benytte.

Akterne afslørede, at denne højt rangerende mand adskillige gange sexuelt udnyttede kvinder, som var økonomisk afhængige af ham, og hvorledes han (selv i tilfælde, hvor ofrets forældre protesterede) var i stand til at berolige dem med økonomiske ydelser, der ikke spillede nogen større rolle for ham. Det viste sig yderligere, at adskillige af hans ofre undlod at anmelde ham, fordi de havde medlidenhed med hans hustru og øvrige familie, og fordi en straffesag antagelig ville ødelægge ham fuldstændigt i social henseende. Da han til sidst blev anholdt, fordi rygterne i byen blev mere og mere højlydte, afskedigedes han omgående fra sin høje stilling.

c) Ofrets sociale status.

Hypotese nr. 3 bekræftes ikke på de foreliggende data, hvilket vil fremgå af nedenstående opstilling.

	Ofrets sociale status ²¹⁾	Antal tilfælde	Procent tilfælde
Over- og middelklassen	3	1	0,7
	4	4	2,8
	5	5	3,5
	6	20	14,2
Lavere klasser	7	30	21,3
	8	77*	54,6
	9	4	2,8
		141	99,9

*) 3 tilfælde af manglende oplysning inkluderet her.

Det ses heraf klart, at hypotese 3 forbliver ubekræftet. I modsætning til det antagne kom de fleste ofre fra arbejderklassen. Ganske vist vil klassifikationsmetoden trække i den retning (d. v. s. imod hypotese 3), eftersom en klassifikation af unge kvinder på basis af deres eget erhverv (hvor den sociale afstamning er ukendt) fører til, at man får en større andel af lavstatuskvinder end ved en klassifikation alene efter fædrenes erhverv. De foreliggende data viser imidlertid, at hypotese nr. 3 må forkastes, selv når vi vælger at begrænse sammenligningen til tilfælde, hvor fædrenes erhverv benyttes til indplacering af ofrene i statusskalaen.

d) *Tidligere bekendtskab.*

Hypotese nr. 4 synes at kunne opretholdes, omend den ikke står sig så godt som ventet. I omkring en femtedel af tilfældene havde gerningsmanden og ofret kendt hinanden i længere tid (herunder i familie med hinanden). Skønt det ikke kunne fastslås med sikkerhed, så det dog ud til, at den tidligere interaktion selv i disse tilfælde havde været sparsom.

Tabel 2. *Grad af bekendtskab og tid hengået inden anmeldelse til politiet.*

	Politiet underrettet indenfor 12 timer		Politiet underrettet senere		Total	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Intet gensidigt bekendtskab	66	86,8	10	13,2	76	54
Kort, overfladisk eller indirekte bekendtskab	24	82,8	5	17,2	29	21
Langt bekendtskab	9	45,0	11	55,0	20	14
Slægtninge	2	18,2	9	81,8	11	8
Uoplyst	2	40,0	3	60,0	5	4
	103	73,0	38	27,0	141	101

Når vi som her ser på sammenhængen mellem bekendtskabsgraden og den hurtighed, hvorved gerningen anmeldes til politiet, får vi en indirekte bekræftelse af hypotese nr. 4. Det ser ud til, at der i de fleste af de tilfælde, hvor parterne ikke kender hinanden, sker anmeldelse til politiet inden 12 timers forløb, medens dette sjældent er tilfældet, når parterne er i familie med hinanden. Hertil kommer, at incestuøs voldtægt hyppigt først rapporteres til politiet flere år efter, at den har fundet sted, og selv da anmeldes den kun, hvis en eller anden — voldtægten uvedkommende — begivenhed har medført nedsat solidaritet i familiegruppen.

En af voldtægtssagerne illustrerer bekendtskabsgradens betydning for os: En kvinde overraskedes en aften i sit ulåste soveværelse af en mand, som øvede voldtægt mod hende under anvendelse af lettere vold (anvendt voldsgrad 2, jfr. foran). I mørket var hun ude af stand til at genkende manden, men næste dag spurgte hun en af sine bekendte (som hun stod i forhold til), om det havde været ham. Han nægtede, og det viste sig da også at have været en anden; men det vigtige i denne forbindelse er, at hun stillede spørgsmålet til sin ven med den tilføjelse, at hvis det havde været ham, der voldtog hende, ville hun ikke anmelde det til politiet.

e) *Statusrelationen mellem gerningsmand og offer.*

Af tabel 3 vil det fremgå, at hypotese nr. 5 kan bekræftes. Statusrelationen mellem gerningsmand og offer viser en unormal høj hyppighed af tilfælde, hvor kvinden er højere socialt placeret end manden.

Tabel 3. *Sammenligning af gerningsmandens sociale status med ofrets.*

Ofrets sociale status	Gerningsmandens status						Total
	9	8	7	6	5	4 eller 3	
3 } (højest)	2	2	1	0	0	0	5
4 }							
5	3	2	0	0	0	0	5
6	8	11	0	1	0	0	20
7	8	17	3	2	0	0	30
8	21	48	5	2	0	1	77
9 (lavest)	1	3	0	0	0	0	4
	43	83	9	5	0	1	141

Det kvindelige offers status er sammenlignet med de kvindelige ægtefællers status i de sociale lag, der nærmest svarer til gerningsmandens:

	Observeret	Forventet ²²⁾
	%	%
Højere	51	19
Samme	38	67
Lavere	11	14
	100	100
	N = 141	

Dette skyldes naturligvis for en del, at gerningsmændene i så overvældende grad rekrutteres fra de lavere sociale lag, hvorved

flertallet af alle kvinder må være placeret over dem med hensyn til social rang. Det kan imidlertid påvises, også når social afstamning holdes konstant, at voldtægtsforbrydere er mere end normalt tilbøjelige til at søge deres ofre blandt kvinder, der står dem fjernt på den sociale stige²³).

Vi skal søge at vise dette i nedenstående tabel 4, hvor vi har indskrænket os til at betragte de 90 % af voldtægtsforbryderne, som tilhører de laveste sociale lag. De øvrige lag er så sparsomt repræsenteret, at det ikke vil have megen værdi at se nærmere på dem som en gruppe for sig.

Tabel 4. Ofrets sociale status i voldtægtstilfælde, hvor gerningsmanden befinder sig i stratum 8 eller 9
(d. v. s. i de to laveste statuslag).

Social status	Observeret	Forventet ²⁴)
1—5	7,1	1,1
6	15,1	21,3
7	19,8	36,9
8 og 9	57,9	40,7
Total	99,9	100,0
	N = 126	263

Forfatteren vil ikke mene, at man kan tillægge den tilsyneladende mindre bevægelse opad til strata 7 og 6 blandt gerningsmændene nogen videre betydning. Man må huske på, at voldtægtsforbryderne i hovedsagen befinder sig i den nederste ende af de to strata (8 og 9), hvorfor de må forventes at have færre chancer for kontakt med kvinder med højere status end de fleste af mændene i de samme lag.

Som vi har set, er fire af de fem hypoteser bekræftet, medens en, hypotese nr. 3, måtte forkastes. Dette betyder, at der er noget galt med postulat nr. 3, som det er fremsat foran, og som har dannet grundlag for hypotese nr. 3.

Det er sandsynligt, at postulatet overvurderer sondringen mellem arbejderklassen og de øvrige klasser. Det er muligt, at sondringen må lægges længere nede på rangskalaen. En anden mulighed er den, at unge kvinder af arbejderklassen som oftest er beskæftiget hos arbejdsgivere af middelklassen, hvilket faktisk forøger sandsynligheden for, at voldtægt mod en sådan kvinde af arbejderklassen anmeldes til politiet. Vi kan ikke uden yderligere forskning efterprøve disse forskellige muligheder for at finde den rette forklaring. Det er også muligt, at hypotese nr. 3 snarere skulle reformuleres med tilføjelsen:

„— under forudsætning af, at kønskvotienten er helt eller næsten i ligevægtstilstand“.

Denne sidste forklaring kan efterprøves direkte på vore data ved en særskilt analyse af materialet fra byerne. Skønt andelen af kvinder fra over- og middelklassen derved vokser fra 21,2 til 26,7 % (N = 45), kommer flertallet af ofrene — selv i et miljø, hvor sexkvotienten er omkring 100 — alligevel fra arbejderklassen.

Heraf må vi slutte, at kun yderligere forskning på dette punkt vil kunne tilvejebringe bedre postulering, end vi har kunnet præstere i denne undersøgelse.

Kaare Svalastoga.

LITTERATURHENVISNINGER OG NOTER.

1. *Brown, J. S.*: A Comparative Study of Deviations from Sexual Mores. *American Sociological Review*, 17: 135—146, 1952.
2. Vi vil i denne undersøgelse indskrænke os til at betragte den typiske sexuelle konstellation: Mand-kvinde.
3. Som illustration hertil kan vi referere til udtalelser af en ung pige fra en lille by. Hun var blevet voldtaget i en stor by i nærheden og måtte forlade den lille by i nogen tid på grund af sladder. Folk på gaden kom med hentydninger til hendes storby-erfaringer.
4. *Zetterberg, H.*: On Theory and Verification in Sociology, Stockholm 1954.
5. *Wulffen, E.*: Der sexual Verbrecher. Berlin 1910.
Se også *Kaplan, S.*: The Geography of Crime. I *Sociology of Crime*, udgivet af J. S. Roucek, N.Y. 1961, p.p. 160—192.
6. Da artiklen oprindeligt er udarbejdet med et amerikansk publikum for øje, er kønskvotienten angivet med den i U.S.A. almindeligt anvendte brøk: $\frac{M}{K}$. I Europa benyttes normalt den reciprokke brøk $\frac{K}{M}$.
7. *Wulffen* op. cit. p.p. 293—296.
8. De amerikanske kriminalitetstal for 1958 viser, at voldtægt (forcible rape) er forholdsvis hyppigere i landmiljø end i bymiljø for alle byer under 250.000. For større byer er voldtægtshyppigheden større og i almindelighed for byerne alene stigende med voksende bystørrelse. *Kaplan* op. cit.
9. *le Maire, L.*: Legal Kastration. København 1946.
Voldtægtsforbrydernes gennemsnitsalder var 23 år i en rapport fra Los Angeles og 26 år i en anden rapport fra New York (N = 30). Se *Guttmacher, M.*: Sex Offences. New York 1951, p. 67.
Glueck, B. C. (ed.): Final report on research project for the study and treatment of persons convicted of crimes involving sexual aberrations. 1952—1955. New York. Udateret.
10. Forfatteren er justitsministeriet tak skyldig for tilladelse til at bruge aktmaterialet til nærværende undersøgelse. En tak rettes ligeledes til kriminalkommissær Bang, København, og sekretær cand. polit. Rita Knudsen, Statistisk departement, for deres hjælpsomhed.
11. *Eyben, von W. E.*: Strafudmåling. København 1950.
Se endvidere *Stephan Hurwitz*: Kriminologi, København 1951,

- p. 413 f.f. og samme: Den danske kriminalret, alm. del. København 1952, p. 708 f.f.
12. En kvinde tælles som et offer, hver gang en ny mand overfalder hende. Der er således lidt færre end 141 kvinder i vort materiale.
 13. Data fra New York fra 1937—41 støtter opfattelsen af, at ofre for voldtægt tenderer til at være unge.
Se *v. Hentig, H.*: The Criminal and his Victim. New Haven 1948, p. 402.
 14. Se herimod *v. Hentig* op. cit., p. 104.
 15. *v. Hentig, H.*: The Sex Ratio. Social Forces, 30: 443—449. 1951—52.
 16. Jfr. *Thurber, J.*: Men, Women, and Dogs. New York 1946.
 17. *Williams, J. E. H.*, i en anmeldelse af *M. Wolfgang*: Patterns in Criminal Homicide. Philadelphia 1958. British Journal of Sociology. 11: p. 95, 1960.
 18. I modsætning til hypotese 1 og postulat 1, som fremkom i løbet af undersøgelsen, er de øvrige postulater og derivationer udviklet forud for undersøgelsen. Det vil ses nedenfor, at hypotese nr. 3 ikke bekræftes på de foreliggende data.
 19. Direkte henvisning til den extreme kønskvotient fandt vi i akterne vedrørende en af de her behandlede sager. Dagen før sin forbrydelse var gerningsmanden på høstarbejde med sit senere offer og en gift kvindelig medhjælper. De to kvinder spurgte den unge mand (18 år), hvad han ville i Vestjylland, der var jo ingen piger. Den unge mand svarede, at der vel måtte være nogen. Hvorpå den yngste af kvinderne sagde, at mere end tre var der i hvert fald ikke.
 20. *Svalastoga, K.* og *Preben Wolf*: Social rang og mobilitet. København 1961, og *Svalastoga, K.*: Prestige Class and Mobility. København 1959.
 21. Baseret på kvindens faders eller mands erhverv eller i mangel heraf på hendes eget.
 22. *Svalastoga, K.*: Prestige Class and Mobility. København 1959, p. 388, tabel 5, 14. (Svigerfaders status).
 23. Fremstillingen på dette sted er foranlediget af nogle interessante betragtninger til det foregående, som blev fremsat af cand. psych. Berl Kutschinsky under en drøftelse af emnet ved Kriminologisk selskabs møde i København den 8. december 1961.
 24. Ikke offentliggjorte data fra en tabel, som sætter ægtemænds sociale status på undersøgelsestidspunktet i relation til svigerfaderens sociale placering. Samme repræsentative udvalg af befolkningen som i forannævnte undersøgelse, *Svalastoga* op. cit.